

Отново за застраховките:

Бележки по Застраховката „Финансов риск“ по договора за лизинг в полза на банка

През последните години с бума на договорите за финансов лизинг на автомобили, се наложи и практиката за сключване на застрахователни договори в полза на трето лице – т.е. лизингодателят застрахова очаквания финансов приход от договора за лизинг, като уговаря, че при неплащане на две и повече вноски по лизинга застрахователят дължи плащане на банката, отпуснала кредита за закупуване на автомобила.

Третото ползувачо се лице, в случая банката, не е страна по договора за застраховка. То черпи права от договора си със застрахования (уговарящия, стипуланта), в който е предвидено, че като обезпечение на договор за кредит за лизинговия автомобил, е предвидена клауза в полза на трето лице по застрахователната полица за Финансов риск. Клаузата в полза на третото лице в договора за застраховка е под условие – тя поражда действие от подписване на договора, но ако бъде отменена, респ. ако се направи отказ от страна на третото лице, тя отпада с обратна сила.

Какво се случва, когато настъпи застрахователното събитие. Банката е легитимирана да получи обезщетението. Тя трябва да прояви активност и да предяви иск в съда. Но банката по чисто обективни, икономически причини предпочита да си получи парите от лизингодателя наведнъж и да не влиза в дългите и тягостни спорове по съдебни процедури със застрахователя.

Лизингодателят като застраховано лице има правен интерес от решаване на казуса, но не може да предяви иск за получаване на застрахователното обезщетение за себе си, защото то е прехвърлило това свое право на банката. Лизингодателят следва да предяви иск, с който да поиска присъждане на застрахователното обезщетение не в своя полза, а в полза на третото лице – това е банката, отпуснала кредита за лизинговия автомобил. Негативите се натрупват върху лизингодателя – правят се разходи, разглеждат се дела с години – публично известно е, че и при новия ГПК преминаването на едно дело през всички инстанции отнема все още от 2 до 4 години.

Възможно е и намиране на по-благоприятни решения за лизингодателя. Уредени са законово хипотези за изменение на договора за застраховка, като застрахованият, който е обещал получаване на застрахователното обезщетение може да отмени тази клауза преди да бъде приета от третото лице, или да запази в самия договор правото си да отмени клаузата в полза на банката по всяко време на действие на договора. Самото ползувачо се лице – банката, има възможност да се откаже от облагата по договора. Има и възможност

да се замени ползуващото лице, или ако е удовлетворено третото лице – банката, да се получи застраховката от самия застрахован.

В много случаи банката не е приела изрично тази клауза в нейна полза, уговорена в застрахователния договор и при спиране на плащанията по договора за лизинг, предоставя това свое право на лизингодателя (т.е. отказва се от уговорената клауза преди да има приемане на клаузата) – основно срещу неговото задължение да води съдебни дела със застрахователя.

С редица съдебни решения на ВКС се приема, че след отказа на третото лице да се ползва от облагодетелстващата го клауза, правото остава в патримониума на уговорителя. С тълкуване на разпоредбата на чл.22 от ЗЗД може да се приеме, че след отказ на посоченото ползуващо се лице (банката) и ако не е посочено друго ползуващо се лице, то правото да получи застрахователното обезщетение се връща в патримониума на уговорителя, на лизингодателя в разглежданите случаи. Това касае имуществените застраховки, при които няма елементи на *intuito personae* (с оглед на личността).

В хипотеза на отказ на банката от уговорката в нейна полза по договора за застраховка, се приема от ВКС, че застрахованият може сам да поиска, вкл. и пред съда и да получи застрахователното обезщетение за себе си.

В други случаи пък банката е напълно удовлетворена от лизингодателя междуременно и за нея не е налице правен интерес да води съдебни дела срещу застрахователя, защото тя е получила своето вземане от самия застрахован лизингодател.

Спорен въпрос в съдебната практика са и случаите на пълно удовлетворение на банката, преди да приеме, както и в случаите, когато вече е приела уговорената клауза в нейна полза по застрахователната полица. При подобни случаи – на пълно удовлетворение на банката като трето ползуващо се лице, следва да се приеме, че за нея липсва правен интерес да получи застраховката в разглежданите случаи, защото ако я получи ще се обогати неоснователно.

В съдебната практика възникнаха спорове по решаването на подобни случаи. Има образувани съдебни дела. ВКС дължи отговор на този въпрос, който в същност е решен от действащото законодателство и може безпогрешно и категорично да бъде изведен чрез правоприложение на точните правни норми.

Следва да се отбележи едно важно обстоятелство за избягване на спорите между отделните търговци и други участници в тези правоотношения. Това е нуждата да се уредят правоотношенията във всеки един от разглежданите по-горе случаи при стриктно спазване на изискванията от формална страна. Търговският закон и ЗЗД залагат на

писмената форма за изменение на съществуващите договори, не само за нуждите на доказателствената дейност, но и като условие за действителност на постигнатата договореност. Застрахователният договор е формален – изискуемата форма е писмената. Следователно всяко негово изменение или допълнение, вкл. произтичащо от отмяна на уговорката в полза на третото лице или при отказ, за да породи желаните правни последици, следва да е извършено в писмена форма. Този извод се основава на разпоредбата на чл. 293, ал. 6, във вр. с ал. 1 Търговския закон.

Има едно изключение и търговският оборот го потвърждава – това са случаите при пълното удовлетворение на третото лице – тогава поради липсата на правен интерес не бихме могли да очакваме то да участва в уреждане на договора като прави писмен отказ от клаузата. В подобни случаи сме в хипотезата на отказ от клаузата в полза на третото лице, извършено чрез конклюдентни действия.

По правило Законът не изисква специална форма за отказ на третото лице – т.е. би могло отказът да се направи изрично в писмен вид, вкл. и чрез размяна на писма, отправени до застрахования и до застрахователя, което се препоръчва. Има и възможност за отказ чрез конклюдентни действия, с които категорично, ясно и недвусмислено изразено, се демонстрира отказа пред двете страните по застрахователната полица, облагодетелствуваща банката като трето ползувачо се лице, със забележката че този начин на отказ все още е предмет на спорове в съдебната практика.